

Scientific journal
PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION
 Has been issued since 2013.

ISSN 2413-158X (online)
 ISSN 2413-1571 (print)

Науковий журнал
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА
 Видається з 2013.

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Друшляк М.Г. Словник «візуальної» освіти: графічна компетентність і візуальна компетентність. Фізико-математична освіта. 2019. Випуск 3(21). С. 59-65.

Drushlyak M. Glossary of "visual" education: graphical competence, visual competence. Physical and Mathematical Education. 2019. Issue 3(21). P. 59-65.

DOI 10.31110/2413-1571-2019-021-3-009
 УДК 378.14: 371.214.46

М.Г. Друшляк
 Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Україна
 marydru@fizmatsspu.sumy.ua
 ORCID: 000-0002-9648-2248

СЛОВНИК «ВІЗУАЛЬНОЇ» ОСВІТИ: ГРАФІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ВІЗУАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

АНОТАЦІЯ

Формулювання проблеми. Із зміною освітньої парадигми зі «знаннєвої» на компетентнісну відбувається оновлення поняттєво-термінологічного апарату освіти. З'являються такі терміни як «компетенція» та «компетентність», а також більш вузькі терміни конкретних професійних компетентностей, зокрема, у «візуальній» освіті – «графічна компетентність», «візуальна компетентність». В той же час у науковій та методичній літературі часто спостерігається понятійний дисонанс: автори часто ототожнюють поняття «компетентність» і «грамотність», дотримуються різного ієрархічного впорядкування у поняттях «грамотність», «компетентність» та «культура». Тому досліднику, який починає свої пошуки у рамках зазначеної тематики, важко розібратися із змістом категорій «графічна компетентність», «візуальна компетентність».

Матеріали і методи. Аналіз понять «компетентність», «графічна компетентність», «візуальна компетентність» за тлумаченнями вітчизняних та зарубіжних дослідників, встановлення кореляції цих понять із поняттями «графічна грамотність», «візуальна грамотність».

Результати. Спільною основою понять «графічна компетентність», «візуальна компетентність» є поняття «компетентність». Компетентність визначають як інтегративна здатність особистості до деякої діяльності, що базується на знаннях, уміннях та навичках, набутих у процесі навчання, та готовність застосовувати їх на практиці. Графічна компетентність – це інтегративна здатність особистості до діяльності, що базується на графічних знаннях, уміннях та навичках, та готовність застосовувати їх у графічній професійно-орієнтованій діяльності. Візуальна компетентність – це інтегративна здатність особистості, в основі якої лежить сукупність теоретичних знань, умінь та навичок в області візуалізації інформації, а також готовність застосовувати їх у професійній діяльності.

Висновки. Наповнення і співвідношення понять «графічна компетентність» та «візуальна компетентність» є різними.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: компетентність, графічна компетентність, візуальна компетентність, освіта.

ВСТУП

Постановка проблеми. Наразі в освіті відбувається зміна освітньої парадигми зі «знаннєвої» на компетентнісну. Визначальною ознакою «знаннєвої» парадигми є задача формування знань. Увага приділяється більшою мірою розвитку пам'яті, меншою – вмінню мислити. Критерієм оцінки є теза: "Учень повинен знати". Визначальною ознакою компетентнісної парадигми є формування умінь і навичок. Вітається набуття досвіду і вміння його застосовувати як в стандартних, так і нестандартних ситуаціях. Критерієм оцінювання виступає теза: "Учень повинен бути компетентний". Така парадигма в українській освіті набирає обертів, у тому числі завдяки психологічним особливостям молодого покоління, що живе в умовах цифрового, комп'ютерно-орієнтованого, віртуального середовища і відрізняється від інших поколінь активним візуальним сприйняттям світу.

Із переходом на нову парадигму відбувається оновлення поняттєво-термінологічного апарату освіти. З'являються такі терміни як «компетенція» та «компетентність», а також більш вузькі терміни конкретних професійних компетентностей, зокрема, у «візуальній» освіті – «графічна компетентність», «візуальна компетентність». Тому досліднику, який починає свої пошуки у рамках зазначеної тематики, важко розібратися із змістом категорій «графічна компетентність», «візуальна компетентність», їх ієрархією та співвідношенням із іншими категоріями: «візуалізація», «наочність», «візуальне мислення», «графічна грамотність», «візуальна грамотність», «графічна культура», «інтелектуально-графічна культура», «візуальна культура».

Ми вже зверталися до цієї проблематики і аналізували зміст та співвідношення таких категорій як «наочність», «візуалізація», «візуальне мислення» (Друшляк, 2018), «графічна грамотність», «візуальна грамотність» (Друшляк, 2019). Водночас вважаємо доцільним здійснення термінологічного аналізу таких категорій як «графічна компетентність», «візуальна компетентність» та визначити їх відмінності і розібратися з їх наповненням та співвідношенням.

У науковій та методичній літературі часто спостерігається понятійний дисонанс: автори часто ототожнюють поняття «компетентність» і «грамотність», дотримуються різного ієрархічного впорядкування у поняттях «грамотність», «компетентність» та «культура». Зазначимо, що в своєму дослідженні будемо дотримуватись структурного ланцюга результативності освіти, запропонованого Б. С. Гершунським: «грамотність» – «освіченість» – «компетентність» – «культура» – «менталітет» (Гершунский, 1998). За Б. С. Гершунським це етапи деякого неперервного процесу, які характеризують становлення особистості, і компоненти результативності освіти.

Метою статті є аналіз понять «компетентність», «графічна компетентність», «візуальна компетентність» за тлумаченнями вітчизняних та зарубіжних дослідників, встановлення кореляції між ними.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Термінологічний аналіз для визначення змістового наповнення понять «графічна компетентність», «візуальна компетентність», їх співвідношення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Графічна компетентність – це інтегративна здатність особистості до діяльності, що базується на графічних знаннях, уміннях та навичках, та готовність застосовувати їх у графічній професійно-орієнтованій діяльності.

Візуальна компетентність – це інтегративна здатність особистості, в основі якої лежить сукупність теоретичних знань, умінь та навичок в області візуалізації інформації, а також готовність застосовувати їх у професійній діяльності.

Відмінність між поняттями графічної та візуальної компетентності криються в тому ж нюансі, що і відмінності між поняттями графічної та візуальної грамотності, про який нами зазначалося у (Друшляк, 2019). В обох випадках йдеться про різні типи інформації: за способом сприйняття (візуальна) – це та, що сприймається органами зору, за формою подання (графічна) – це інформація у вигляді зображень, таблиць, схем, графіків тощо.

ОБГОВОРЕННЯ

Спільною основою понять «графічна компетентність», «візуальна компетентність» є поняття «компетентність». Тому почнемо термінологічний аналіз саме з нього.

Компетентність

За (Гончаренко, 2011) компетентність – володіння знаннями, що дають змогу розмірковувати про що-небудь компетентно, висловлювати вагоме, авторитетне судження.

Компетентність – це володіння знаннями, здатність приймати рішення й нести відповідальність за їх реалізацію у різних галузях людської діяльності. Поняття компетентності передбачає сукупність якостей людини (фізичних та інтелектуальних), а також властивостей, необхідних людині для самостійного й ефективного виходу з різних життєвих ситуацій, для того щоб створити комфортні умови для себе у взаємодії з іншими (Костюченко, 2015).

У (Зимняя, 2004) поняття «компетентність» розуміється як набута характеристика особистості, зокрема, як здатність приймати самостійні рішення та діяти, спираючись на отримані нею знання і досвід; поняття, що є ближчим до «знаю, як», аніж «знаю, що».

У своїх працях М. Головань (Головань, 2008) наводить таке тлумачення цього поняття: компетентність – це оцінка досягнення (або не досягнення) певної норми. Компетенція – це певна норма, досягнення якої може свідчити про можливість правильного вирішення якого-небудь завдання.

Характерною рисою компетентності вважається контекстуальність, тобто неможливість її відриву від контексту діяльності, оскільки вона пов'язана із останньою (Smith, 1996).

Дж. Равен визначає компетентність, як спеціальну здатність, необхідну для виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, що містить вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за власні дії (Равен, 1999).

Компетентність – еталон досвіду дій, знань, умінь і навичок, творчості, на яких встановлюється суспільство (Кашкарьов, 2009). С. Е Шишов поняття компетентність визначають через поняття здатності: «Компетентність – це загальна здатність, яка ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, які набуваються завдяки навчанню» (Шишов, 2002). С. Е. Шишов та І. Г. Агапов під компетенцією розуміють «здатність і готовність особистості до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, набутих завдяки навчанню, орієнтованих на самостійну участь особистості в навчально-пізнавальному процесі, а також спрямованих на успішне використання в майбутній трудовій діяльності» (Шишов&Агапов, 2002).

Ми погоджуємось, що в освіті поняття компетентності виникло як розуміння того, що компетентність випускника закладу освіти слід поставити як задачу і як обов'язок освіти. Компетентність повинна забезпечити йому можливість самореалізації у суспільстві, а також сприяти розвитку гуманізму, демократії, становлення та поглиблення громадського суспільства.

А. В. Хуторской (Хуторской, 2003) пропонує наступне визначення. Компетентність визначається як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів, і необхідних для якісної продуктивної діяльності по відношенню до них. Компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї і предмету діяльності. Поняття «компетентність» ширше за поняття «знання, уміння, навички», воно включає їх.

Відповідно до Закону України Про освіту (Закон України Про освіту, 2017) компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність суб'єкта успішно соціалізуватися і здійснювати навчальну діяльність.

Поняття компетентності не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості. Загалом, компетентність – це знання, обізнаність, авторитетність в якій-небудь області, а компетенція – це коло питань, в яких дана особа виявляє свою компетентність. Компетентність має породжувати дію. Компетентність включає не тільки знання і особистісні якості суб'єкта навчання, а і готовність їх застосовувати на практиці. Іншими словами, основна відмінність грамотності від компетентності в тому, що грамотна людина знає і розуміє, а компетентна може ефективно використовувати знання при вирішенні проблем.

Отже, у психолого-педагогічній літературі компетентність визначають як інтегративна здатність особистості до деякої діяльності, що базується на знаннях, уміннях та навичках, набутих у процесі навчання, та готовність застосовувати їх на практиці.

На жаль, в деяких публікаціях автори ототожнюють поняття «грамотність», зокрема, більш широке її розуміння – «функціональну грамотність», та «компетентність». Дійсно, у сучасних педагогічних дослідженнях поняття «функціональна грамотність» розглядається в проблемному полі компетентнісного підходу, який почав активно розроблятися в освіті в зв'язку з переходом суспільства від освітньої парадигми «освіта на все життя» до нової освітньої парадигми «освіта через усе життя». Рівень функціональної грамотності в рамках компетентнісного підходу відображає сформованість умінь діяти за ustalеними в суспільстві нормами, правилами, інструкціями, характеризується здатністю вирішувати стандартні і нестандартні життєві завдання, пов'язані з реалізацією соціальних функцій людини (Фролова, 2016). Але А. В. Хуторський зазначає, що поняття функціональної грамотності не збігається з поняттям компетентності. «Компетентність завжди орієнтована на отримання конкретного результату – продукту, потрібного людині та соціуму. А функціональна грамотність – на володіння інструментарієм універсальних видів діяльності людини незалежно від області їх застосувань. Мета компетентності – створити конкретний результат. Мета функціональної грамотності – оволодіти інструментом» (Хуторской, 2016).

Графічна компетентність

Спробуємо тепер проаналізувати як у єдину категорію пов'язуються поняття «графічний» та «компетентність». Зазначимо, що «графічний» з давньогрецької «*graphikos*» перекладається як нарисний, той, що представлений кресленням, графіком чи рисунком.

В наукових дослідженнях графічна компетентність розглядається у контексті підготовки майбутніх спеціалістів конкретного профіля, а саме, майбутніх технічних фахівців, майбутніх інженерів-педагогів, майбутніх вчителів технології, майбутніх фахівців з комп'ютерних наук.

К. А. Вольхін та К. М. Лейбов розглядають графічну компетентність у контексті інженерно-графічної освіти. У їх розумінні це здатність представляти і сприймати графічну інформацію, вміння працювати з інструментами, які дозволяють формувати пакет креслярсько-конструкторських документів і правильно сприймати технічну інформацію (Вольхін, Лейбов, 2012). Але така дефініція швидше визначає функціональну грамотність, ніж компетентність, оскільки у такому тлумаченні вона спрямована на оволодіння інструментарієм роботи з графічною інформацією.

Наступні дослідники також формулюють означення «компетентності», що по суті збігається з означенням «грамотності».

Ю. Ю. Козак вважає, що графічна компетентність – це «сукупність базових графічних знань та умінь, а також емоційної інтелігентності помножених на креативність у сукупності з самовдосконаленням (розвитком)» (Козак, 2017). Авторка визначила структуру графічної компетентності: графічно-технічна складова (володіння практичними фундаментальними практичними знаннями у визначеній сфері виробництва) та графічно-педагогічна складова (сприйняття та аналіз технічної інформації; узагальнення, структурування і систематизація педагогічної інформації; подання у графічній формі текстової інформації; організація всіх етапів навчальної діяльності за допомогою відповідних технологій).

Додатково роз'яснимо зміст понять «графічні знання, вміння та навички». Графічне знання – це результат сприйняття, усвідомлення й узагальнення геометричних, креслярсько-графічних та інших понять, елементів графічної мови у процесі навчально-пізнавальної та виробничо-практичної діяльності людини, що є достатньою теоретичною основою для успішного розв'язання графічних задач (Нищак, 2014). На основі графічних знань формуються графічні вміння. Вміння передбачає екстеріоризацію – втілення знань у фізичну дію. Графічні вміння – це свідоме володіння системою практичних дій, необхідних для цілеспрямованої графічної діяльності. При цьому система практичних дій передбачає відбір необхідних знань, виділення суттєвих властивостей, практичне перетворення (застосування) знань, контроль і коригування результатів діяльності та ін. Уміння, що передбачає усвідомлене виконання дії, може перерости у навичку, яка характеризується частковою "автоматизованістю" виконання і регуляції дії. Графічні навички – це вдосконалені вміння графічної діяльності, що реалізуються на рівні несвідомого контролю й забезпечують досягнення найкращого результату з найменшим розумовим напруженням.

Г. В. Ханов та Н. В. Федотова (Ханов, Федотова, 2014) дають означення, орієнтоване на отримання конкретного результату, яке включає готовність застосовувати знання і вміння суб'єкта навчання на практиці. Так до поняття «графічної компетентності» майбутнього технічного фахівця дослідники відносять сукупність кваліфікаційних та професійно-особистісних орієнтирів свідомості і поведінки, які забезпечують готовність застосовувати знання, вміння та особистісні якості для успішного геометричного і інтеграційного моделювання, а також графічного представлення інженерних об'єктів.

Г. Ю. Чемерис та К. П. Осадча трактують графічну компетентність майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук, як інтегративну властивість, що включає вміння здійснювати якісну організацію та проектування програмних засобів, професійно використовувати сучасні комп'ютерні графічні технології під час проектування інтерфейсу розроблюваного

програмного засобу, знаходити оптимальні технології досягнення кращого результату з урахуванням ергономічних вимог кінцевої аудиторії, тобто користувачів засобу чи споживачів продукту.

Хоча графічна компетентність, на їх думку, не передбачає, що майбутній бакалавр з комп'ютерних наук володіє повним спектром знань в усіх аспектах художньо-мистецької діяльності, загальне розуміння їх застосування та осмислення базових концепцій, таких, як наприклад, композиція, є абсолютно необхідною умовою професіоналізму, адже проектування інтерфейсу розробленого програмного забезпечення є важливою складовою проектної діяльності та відіграє важливу роль під час розробки програмного забезпечення (Чемерис, Осадча, 2017).

Т. О. Оліференко та В. В. Шевченко вважають, що під графічною компетентністю слід розуміти здатність (зокрема учителя технологій) виконувати проектну діяльність у межах предметного поля освітньої галузі «Технології». Вона повинна також відображати здатність учителя прогнозувати, планувати і коригувати свої дії, будувати процес діяльності в образах, а потім вже втілювати його в реальні дії чи процеси проектної діяльності (Оліференко, Шевченко, 2015).

С. Коваленко, розглядаючи питання формування графічних компетентностей майбутніх інженерів-будівельників, зазначає: «властивість, що входить до складу професійно важливих якостей особистості, детермінована глибокими і міцними знаннями та навичками в галузі графічних навчальних предметів; уміннями їх застосування у виробничих ситуаціях; позитивним практичним досвідом розв'язання професійно орієнтованих графічних задач.» (Коваленко, 2011).

Всі проаналізовані тлумачення поняття «графічна компетентність» мають певні «нашарування», специфічні риси певної сфери діяльності чи підготовки спеціалістів конкретного профілю, в контексті якої розглядаються. Автору найбільше імпонує означення, яке абстраговане від конкретної сфери діяльності. Таке найбільш загальне і універсальне означення, на думку автора, було запропоноване П. Г. Буяновим: «графічна компетентність – важлива властивість особистості, рівень усвідомленого використання графічних знань, умінь і навичок, що спираються на знання функціональних і конструктивних особливостей технічних об'єктів, досвід графічної професійно-орієнтованої діяльності, вільну орієнтацію в середовищі графічних інформаційних технологій» (Буянов, 2010).

Отже, *графічна компетентність – це інтегративна здатність особистості до діяльності, що базується на графічних знаннях, уміннях та навичках, та готовність застосовувати їх у графічній професійно-орієнтованій діяльності.*

Візуальна компетентність

Тепер спробуємо тепер поєднати у єдину категорію поняття «візуальний» та «компетентність». У перекладі з латинської «visualis» зоровий, видимий, той, який спостерігається безпосередньо оком.

У наукових дослідженнях візуальна компетентність розглядається у контексті конкретної підготовки в руслі таких напрямів як екологія, педагогіка, інформатика, дизайн.

Г. В. Ільїна вважає, що бути візуально компетентним означає розуміти та осмислювати інформацію, подану через зображення, в просторі яких формується нове знання і нове мислення (Ільїна, 2018). Але таке означення більш характерне для візуальної грамотності.

Л. Г. Масімова в якості елементів моделі візуальної компетентності виділяє: уміння перевести візуальний образ на вербальну мову, уміння створити на основі зображення вербальний текст; розуміння символічної природи візуального образу; ...; трактування змістового навантаження композиції; розробка комунікативних ідей; створення власної візуальної інформації; уміння мотивувати доцільність форми подачі інформації (Масімова, 2003).

За О. В. Тройніковою візуальна компетентність – це здатність і готовність усвідомлено сприймати візуальну інформацію в різних медіа джерелах, критично осмислювати і оцінювати, використовувати творчий підхід у створенні візуальних образів і усвідомлено використовувати їх в практиці міжкультурної взаємодії в якості медіатора культур (Тройнікова, 2016).

О. А. Кондратенко під візуальною компетентністю вчителя технології та економіки розуміє різновид професійної компетентності, яка дозволяє на високому рівні відбирати, аналізувати навчальну інформацію, перетворювати її візуальними засобами, «переводити» вербальні сигнали у візуальну форму, ефективно передавати візуальні повідомлення і обмінюватися ними з іншими суб'єктами навчальної взаємодії (Кондратенко, 2014).

Якщо в поданих означеннях фрази «створення власної візуальної інформації», «усвідомлено використовувати їх в практиці міжкультурної взаємодії в якості медіатора культур», «ефективно передавати візуальні повідомлення і обмінюватися ними з іншими суб'єктами навчальної взаємодії» вважати як готовність використовувати набуті знання і вміння у своїй професійній діяльності, то дані означення повною мірою відображають зміст поняття «візуальна компетентність».

Нам найбільше імпонує означення, запропоноване А. Г. Рапуто, який під візуальною компетентністю розуміє інтегративну властивість особистості, в основі якої лежить сукупність теоретичних знань в області візуалізації інформації та основ когнітивно-візуальних технологій, а також готовність застосовувати ці знання і технології в професійній діяльності (Рапуто, 2008).

Отже, *візуальна компетентність – це інтегративна здатність особистості, в основі якої лежить сукупність теоретичних знань, умінь та навичок в області візуалізації інформації, а також готовність застосовувати їх у професійній діяльності.*

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна стверджувати наступне.

1. Наразі в освіті відбувається зміна освітньої парадигми зі «знанневої» на компетентнісну. Визначальною ознакою компетентнісної парадигми є формування умінь і навичок. Вітається набуття досвіду і вміння його застосовувати як в стандартних, так і нестандартних ситуаціях. Із переходом на нову парадигму відбувається оновлення поняттєво-термінологічного апарату освіти. У науковій та методичній літературі часто спостерігається понятійний дисонанс: автори часто ототожнюють поняття «компетентність» і «грамотність», дотримуються різного ієрархічного впорядкування у поняттях «грамотність», «компетентність» та «культура». З метою усунення помилкових суджень

дотримуватимемось структурного ланцюга результативності освіти, запропонованого Б. С. Гершунським: «грамотність» – «освіченість» – «компетентність» – «культура» – «менталітет».

2. Компетентність визначають як загальну здатність особистості до якої-небудь діяльності, що базується на знаннях, уміннях та навичках, набутих у процесі навчання. Поняття компетентності не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості.

3. Компетентність має породжувати дію. Компетентність включає не тільки знання і особистісні якості суб'єкта навчання, а і готовність їх застосовувати на практиці. Іншими словами, основна відмінність грамотності від компетентності в тому, що грамотна людина знає і розуміє, а компетентна може ефективно використовувати знання при вирішенні проблем.

4. Графічна компетентність – це інтегративна здатність особистості до діяльності, що базується на графічних знаннях, уміннях та навичках, та готовність застосовувати їх у графічній професійно-орієнтованій діяльності. Візуальна компетентність – це інтегративна здатність особистості, в основі якої лежить сукупність теоретичних знань, умінь та навичок в області візуалізації інформації, а також готовність застосовувати їх у професійній діяльності. Відмінність між ними обумовлена способом сприйняття (візуальна) чи представлення (графічна).

Список використаних джерел

1. Smith M.K. "Competence and competencies", the encyclopedia of informal education. 2005. URL: <http://www.infed.org/biblio/b-comp.html> (Дата звернення 03.10.2019).
2. Буянов П. Г. Ступінь і складові графічної професійної компетентності майбутніх учителів технології. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія. Педагогіка, 2010. № 1. С. 171–175.
3. Вольхин К. А., Лейбов К. М. Проблемы формирования графической компетентности в системе высшего профессионального образования. Философия образования, 2012. № 4(43). С. 16–22.
4. Гершунский Б. С. *Философия образования для XXI века: В поисках практико-ориентированных образовательных компетенций*. Москва: Совершенство, 1998. 608 с.
5. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України, 2008. № 3. С. 23–30.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552с.
7. Закону України про освіту, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Дата звернення 03.10.2019).
8. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. Авторская версия. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42с.
9. Ільїна Г. В. «Візуальне мислення» в історико-філософській ретроспективі: дис. ... доктора філософських наук: 09.00.05 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2018. 389 с.
10. Кашкарьов Г. В. Управління якістю підготовки фахівців як складова процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя правознавства. Наука і освіта, 2009. №7. С. 86–89.
11. Коваленко С. Реалізація моделі формування графічної компетентності майбутніх інженерів-будівельників засобами інформаційних технологій. Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. праць, 2011. Вип. LIV. С. 190–198.
12. Козак Ю. Ю. Графічна компетентність як складова професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: педагогіка, 2017. №4. С. 158–163.
13. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112с.
14. Кондратенко О. А. Инфографика в вузе: формируем визуальную компетенцию. Перспективы науки и образования, 2014. 2(8). С. 110–115.
15. Костюченко Н. Ю. Використання навчально-ігрових технологій у процесі формування математичної компетентності майбутніх учителів фізики й математики. Вісник Черкаського національного університету. Серія «Педагогічні науки», 2015. Вип. № 32 (365). С. 49–56.
16. Масімова Л. Г. Візуальна грамотність у системі медіаосвіти. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского, 2003. №3. С. 172–176.
17. Нищак І. Д. Інженерно-графічні знання, уміння та навички вчителя технологій: квінтесенція понять. Педагогічні науки, 2014. № 2 (66). С. 365–370.
18. Оліференко Т. О., Шевченко В. В. Формування графічної компетентності майбутніх учителів технологій: Визначення структурних компонентів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи, 2015. Вип. 52. С. 181–188.
19. Равен Дж. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы. Природа компетентности. Школьные технологии, 1999. № 3. С. 151–175.
20. Рапуто А. Г. Необходимость повышения визуальной компетентности при применении компьютерных средств визуализации учебной информации. Ученые записки ИИО РАО, 2008. № 28. С. 87–91.
21. Руднева Н. Е. Педагогические условия формирования визуальной компетентности будущих дизайнеров: дисс ... канд. пед наук: 13.00.08 / Ульяновский государственный университет. Ульяновск, 2016. 247с.
22. Тройникова Е. В. Исследование визуальной компетенции в дидактике межкультурной коммуникации. Многоязычие в образовательном пространстве, 2016. Вип.8. С. 14–20.
23. Фролова П. И. К вопросу об историческом развитии понятия «функциональная грамотность» в педагогической теории и практике. Наука о человеке: гуманитарные исследования, 2016 1(23). С. 179–185.
24. Ханов Г. В., Федотова Н. В. Проблемы формирования графической компетентности у студентов с заниженным уровнем подготовки по графическим дисциплинам. Педагогические науки. Фундаментальные исследования, 2014. № 5. С. 374–378.

25. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. Народное образование, 2003. №2. С.58-64.
26. Хуторской А.В. Чем функциональная грамотность отличается от компетенции? Персональный сайт – Хроника бытия; 11.03.2016 г. URL: <http://khutorskoy.ru/be/2016/0311/> (Дата звернення 03.10.2019).
27. Чемерис Г. Ю., Осадча К. П. Аналіз сутності поняття “графічна компетентність” у системі підготовки майбутнього бакалавра з комп’ютерних наук. Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology, 2017. Vol. 5, №. 3. С. 37-46.
28. Шишов С. Понятие компетентности в контексте качества образования. Дайджест школа-парк, 2002. №3. С.20-21.

References

1. Smith, M.K. (2005). “Competence and competencies”, the encyclopedia of informal education. Retrieved from: <http://www.infed.org/biblio/b-comp.html>.
2. Buianov, P. H. (2010). Stupin i skladovi hrafichnoi profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Degree and components of graphic professional competence of future technology teachers]. Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Serii. Pedahohika – Scientific notes of TNPU them. V. Hnatiuk. Series. Pedagogy, 1, 171–175 [in Ukrainian].
3. Vol'hin, K. A. & Lejbov, K. M. (2012). Problemy formirovaniya graficheskoy kompetentnosti v sisteme vysshogo professional'nogo obrazovaniya [Problems of graphic competence formation in the higher vocational education system]. Filosofija obrazovaniya – Philosophy of education, 4(43), 16-22 [in Russian].
4. Gershunskij, B. S. (1998). Filosofija obrazovaniya dlja XXI veka: V poiskah praktiko-orientirovannyh obrazovatel'nyh kompetencij [The Philosophy of Education for the 21st Century: In Search of Practically Oriented Educational Competencies]. Moskva: Sovershenstvo [in Russian].
5. Holovan, M. S. (2008). Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu [Competence and competence: theory experience, experience theory]. Vyscha osvita Ukrainy – Higher education in Ukraine, 3, 23-30 [in Ukrainian].
6. Honcharenko, S. U. (2011). Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
7. Zakonu Ukrainy pro osvitu [Of the Law of Ukraine on Education] (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
8. Zimnjaja, I. A. (2004). Kljuchevye kompetentnosti kak rezul'tativno-celevaja osnova kompetentnosnogo podhoda v obrazovanii. Avtorskaja versija [Key competences as a result-based basis of the competence approach in education. The author's version]. M.: Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov [in Russian].
9. Ilina, H. V. (2011). «Vizualne myslennia» v istoriko-filosofskii retrospektyvi [“Visual thinking” in historical and philosophical retrospective] : Doctor’s thesis. Kyiv: Taras Shevchenko Kyiv national university [in Ukrainian].
10. Kashkarov, H. V. (2009). Upravlinnia yakistiu pidhotovky fakhivtsiv yak skladova protsesu formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pravoznavstva [Quality management training of specialists as part of the process of forming the professional competence of the future law teacher]. Nauka i osvita – Science and education, 7, 86-89 [in Ukrainian].
11. Kovalenko, S. (2011). Realizatsiia modeli formuvannia hrafichnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-budivelnykiv zasobamy informatsiinykh tekhnolohii [Implementation of the model of graphical competence formation of future civil engineers by means of information technologies]. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu: zb. nauk. prats. – Humanization of the educational process, LIV, 190–198 [in Ukrainian].
12. Kozak, Yu. Yu. (2017). Hrafichna kompetentnist yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh inzheneriv-pedahohiv kompiuternoho profiliiu [Graphic competence as part of the professional training of future computer engineer educators]. Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: pedahohika – Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University, 4, 158-163 [in Ukrainian].
13. Ovcharuk, O. V. (Ed.). (2004). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: biblioteka z osvitnoi polityky [Competent Approach in Contemporary Education: World Experience and Ukrainian Perspectives: A Library for Educational Policy. Kyiv: K.I.C. [in Ukrainian].
14. Kondratenko, O. A. (2014). Infografika v vuze: formiruem vizual'nuju kompetenciju [High school infographics: we form visual competence. Perspectives of science and education]. Perspektivy nauki i obrazovaniya – Perspectives of science and education, 2(8), 110-115 [in Russian].
15. Kostiuhenko, N. Yu. (2015). Vykorystannia navchalno-ihrovkykh tekhnolohii u protsesi formuvannia matematychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv fizyky y matematyky [Use of educational and game technologies in the process of forming mathematical competence of future teachers of physics and mathematics]. Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Pedahohichni nauky» - Bulletin of Cherkasy National University. Pedagogical Sciences Series, 32 (365), 49-56 [in Ukrainian].
16. Masimova, L. H. (2003). Vizualna hramotnist u systemi mediaosvity [Visual literacy in the media education system]. Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsionalnoho unyversyteta ym. V. Y. Vernad'skoho – Scientific notes of Vernadsky Taurida National University, 3, 172-176 [in Ukrainian].
17. Nyshchak, I. D. (2014). Inzhenerno-hrafichni znannia, uminnia ta navychky vchytelia tekhnolohii: kvintesentsiia poniat [Graphic Engineering Knowledge, Skills, and Teachers of Technology: The Quintessence of Concepts]. Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences, 2 (66), 365-370 [in Ukrainian].
18. Oliferenko, T. O. & Shevchenko, V. V. (2015). Formuvannia hrafichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv tekhnolohii: Vyznachennia strukturykh kompetencij [Forming graphic competencies for future technology teachers: Defining structural components]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy – Scientific journal of M. P. Dragomanov NPU. Series 5: Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives, 52, 181-188 [in Ukrainian].

19. Raven, Dzh. (1999). Pedagogicheskoe testirovanie: Problemy, zabluzhdeniya, perspektivy. Priroda kompetentnosti [Pedagogical testing: Problems, misconceptions, perspectives. The nature of competence]. Shkol'nye tehnologii – School technologies, 3, 151–175 [in Russian].
20. Raputo, A. G. (2008). Neobhodimost' povysheniya vizual'noj kompetentnosti pri primenenii komp'yuternyh sredstv vizualizatsii uchebnoj informatsii [The need to increase visual competence when using computer aids to visualize educational information]. Uchenye zapiski IIO RAO – Scientific papers of IIR RAO, 28, 87-91 [in Russian].
21. Rudneva, N. E. (2016). Pedagogicheskie usloviya formirovaniya vizual'noj kompetentnosti budushhih dizajnerov [Pedagogical conditions for the formation of visual competence of future designers]. Candidate's thesis. Ul'janovsk: Ul'janovskij gosudarstvennyj universitet [in Russian].
22. Trojnikova, E. V. (2016). Issledovanie vizual'noj kompetencii v didaktike mezhkul'turnoj kommunikatsii [Research of visual competence in didactics of intercultural communication]. Mnogojazychie v obrazovatel'nom prostranstve – Multilingualism in the educational space, 8, 14-20 [in Russian].
23. Frolova, P. I. (2016). K voprosu ob istoricheskom razvitii ponjatija «funkcional'naja gramotnost'» v pedagogicheskoy teorii i praktike [On the historical development of the concept of "functional literacy" in pedagogical theory and practice. Human science: humanitarian research]. Nauka o cheloveke: gumanitarnye issledovaniya – Human science: humanitarian research, 1(23), 179- 185 [in Russian].
24. Hanov, G. V. & Fedotova, N. V. (2014). Problemy formirovaniya graficheskoy kompetentnosti u studentov s zanizhennym urovnem podgotovki po graficheskim disciplinam [Problems of graphic competence formation in students with low level of training in graphic disciplines]. Pedagogicheskie nauki. Fundamental'nye issledovaniya – Pedagogical Sciences. Basic research, 5, 374-378 [in Russian].
25. Hutorskoj, A. V. (2003). Kljuchevye kompetencii kak komponent lichnostno-orientirovannoj paradigmy obrazovaniya [Key competencies as a component of a personality-oriented education paradigm]. Narodnoe obrazovanie – Public education, 2, 58-64 [in Russian].
26. Hutorskoj, A. V. (2016). Chem funkcional'naja gramotnost' otlichaetsja ot kompetencii? [How is functional literacy different from competence?] Retrieved from: <http://khutorskoy.ru/be/2016/0311/> [in Russian].
27. Chemerys, H. Yu. & Osadcha, K. P. (2017). Analiz sutnosti poniattia "hrafichna kompetentnist" u systemi pidhotovky maibutnoho bakalavra z kompiuternykh nauk [Analysis of the essence of the concept of "graphic competence" in the system of preparation of the future bachelor of computer sciences]. Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology, 3(5), 37-46 [in Ukrainian].
28. Shishov, S. (2002). Ponjatie kompetentnosti v kontekste kachestva obrazovaniya [The concept of competence in the context of the quality of education]. Dajdzhest shkola-park – Digest School Park, 3, 20-21 [in Russian].

GLOSSARY OF “VISUAL” EDUCATION: GRAPHICAL COMPETENCE, VISUAL COMPETENCE

Drushlyak M.G.

Makarenko Sumy State Pedagogical University, Ukraine

Abstract.

Formulation of the problem. *With the change of the educational paradigm from the "knowledge" one to the competence one there is an update of the conceptual-terminological educational apparatus. There are such terms as "competence", as well as more narrow terms of specific professional competences, in particular, in "visual" education – "graphic competence", "visual competence". At the same time, in scientific and methodological literature, there is often a conceptual dissonance: the authors often identify the concept of "competence" and "literacy", adhere to different hierarchical ordering in the concepts of "literacy", "competence" and "culture". Therefore, a researcher who begins his quest for the subject cannot understand the content of categories "graphic competence" and "visual competence".*

Materials and methods. *Analysis of the concepts of "competence", "graphic competence", "visual competence" according to the interpretations of national and foreign researchers, establishing correlation of these concepts with the concepts of "graphic literacy", "visual literacy".*

Results. *The common basis for the concepts of "graphic competence", "visual competence" is the notion of "competence". Competence is defined as the integrative ability of an individual to some activity based on the knowledge, skills and abilities acquired during the learning process, and the readiness to apply them in practice. Graphic competence is the integrative ability of an individual to work based on graphic knowledge, skills and abilities, and readiness to use them in professional activities. Visual competence is the integrative ability of the individual, based on the set of theoretical knowledge, skills and abilities in the field of visualization of information, as well as the readiness to apply them in professional activities. The difference between the concepts of graphic and visual competence is in the type of information someone deals with – the visual information (the form of perception) or graphic information (the form of representation).*

Conclusions. *The results of this study make it possible to deal with the conceptual dissonance of the glossary of "visual" education, in particular, to deal with the content and correlation of the concepts of "graphic competence" and "visual competence", since in the scientific literature the interpretation of these concepts is heterogeneous and not always argued.*

Keywords: *glossary of "visual" education, competence, graphical competence, visual competence.*